

NIRAS DIALOOG (D.VI)
12 mei 2009

Verslag

De Dialogen werden georganiseerd door NIRAS binnen het kader van de Maatschappelijke Consultatie rond het Afvalplan voor het langetermijnbeheer van hoogactief en langlevend radioactief afval (categorieën B et C).
Het verslag werd opgesteld door een onafhankelijk rapporteur.

Hasselt, 26 juni 2009
Dialogue Learning Centre

D.VI - Nederlandstalige dialoog van 12 mei

De deelnemers

9 deelnemers (5 mannen en 4 vrouwen) op 14 inschrijvingen. Enkele deelnemers komen vanuit organisaties van het middenveld (VOKA, gezinsbond, studiedienst ACW) of uit de NIRAS-entourage (Euridice, communicatiebureau Bailleul). Een deelnemer is lid van Stora (Studie- en overlegcentrum radioactief afval uit Dessel). De andere deelnemers zijn gepensioneerd, oud-schooldirecteur, huismoeder... Genoemde beweegredenen zijn maatschappijkritische betrokkenheid, leer- en nieuwsgierigheid, een bijdrage leveren tot het debat en het verspreiden van de kennis rond een complex onderwerp, bezorgdheid om het milieu en een zekere achterdocht of wel de volledige waarheid in de openbaarheid komt. Hannes De Zutter (UA) volgt vanuit het auditcomité en Kristien Bluekens voor Technum.

Het proces

Veel van de vragen na de inleiding gaan over de voorkeursoptie van NIRAS. Gaat deze dag nog wel over opties (in het meervoud) of spitsen we ons toe op die ene die de voorkeur van NIRAS wegdraagt? Wat met 'zo spoedig mogelijk'? Is er geen duidelijker deadline? Waarom niet? Is 2010 een wettelijke of een NIRAS-deadline? De oplossing is gericht op wat binnen het huidige wettelijk kader (centrales 40 jaar operationeel) aan afval te voorzien is. NIRAS is zo onbekend dat sommigen een doofpotstrategie vermoeden ("onbekend maakt bang"). Het onderwijs wordt genoemd als mogelijkheid om de betrokkenheid van het publiek te vergroten. Is een internationale piste (voor het onderzoek en de keuze van een optie) niet interessanter? En hebben andere landen gelijkaardige consultaties georganiseerd?

Inventaris van de bekommernissen

D.VI.1 - Voldoende en geloofwaardige info

Anderzijds willen mensen niet altijd al die info: "wat niet weet, niet deert". Geloven ze de informatie. Informatie mag de verwarring niet groter maken (denk aan de kernuitstap: dan weer wel, dan weer niet).

De kwaliteit is belangrijk, gezien de techniciteit van het onderwerp: • in mensentaal, • overtuigend (veiligheid van de oplossing aantonen, om een draagvlak te creëren), • geruststellend om paniek te vermijden.

NIRAS moet ook meer communiceren over zijn eigen opdracht, neutraliteit, structuur, raad van bestuur... Dat biedt houvast en creëert vertrouwen.

D.VI.2 - Wat gaat dat kosten?

De vervuiler betaalt. Aansprakelijkheid van wie met de vervuilende productie winst heeft gemaakt. Maar wat als die vervuiler buitenlands is, zoals met de

elektriciteitsproducenten? En is alleen de producent de vervuiler of ook de consument? Het verbruik beperken (consuminderen) zal de toekomstige hoeveelheid afval doen dalen.

Er is transparantie gewenst over de beschikbare fondsen: hoeveel en hebben we garanties dat de provisies beschikbaar en toereikend zullen zijn?

D.VI.3 - *Veiligheid*

Milieu en omwonenden nu en in de toekomst mogen geen gezondheidsrisico lopen. Er is angst voor straling bij • lekken, • terrorisme, • overstroming, • stijging van het zeeniveau, • aardbevingen, • instabiliteit, • “gekken aan het bewind” (voldoende grendels inbouwen in de beslissingsstructuur bij de beheerder).

Hoe communiceer je rond risico's? Een kans van 1 op 10 tot de min zoveelste...?

Het risico inperken is ook plannen, pillen verdelen, infrastructuur voorzien in geval van een ramp (“what if-maatregelen”).

Vertrouwen creëren dat gekozen wordt voor kwaliteit en niet voor goedkoop.

Zijn de keuze voor de voorlopige opslag geschikt om verlengd te worden in de tijd?

D.VI.4 - *De bergingsite?*

Duidelijk signaliseren maar tegelijk ook beveiligen: dat iedereen weet waar het zit is ook een gevaar.

Documenteren: opdat men er over 1.000 jaar uit onwetendheid geen school bouwt. De veiligheid moet ook gegarandeerd zijn als er een breuk in de kennisopbouw zou komen, of als de keten van herinneringen onderbroken zou raken.

Dat belang van weten is een afwegingselement in de keuze actief-passief.

D.VI.5 - *Omkeerbaarheid*

Nu is het afval, over x aantal jaren of eeuwen is het door technologische evoluties misschien weer grondstof. Een groot deel is evenwel historisch afval of niet meer op een economisch verantwoorde manier recycleerbaar.

Omkeerbaarheid kan ook belangrijk zijn om problemen op te lossen.

D.VI.6 - *Wat met toekomstig afval?*

Is er een buffer in het systeem ingebouwd voor als de kernuitstap wordt verdaagd?

Heeft toekomstig afval een invloed op het sluitend zijn van de beheersoptie?

Zijn de huidige criteria voor het categoriseren van het afval wel de beste? Welke norm hebben we voor gevaar?

D.VI.7 - *Probleem en oplossing zijn internationaal*

Om aan te tonen dat we internationaal de best available technology hebben gekozen.

Wie besliste wat in andere landen (een kwestie van vertrouwen wekken)?

Waarom besliste Nederland voorlopig niet? Hoeveel ondersteuning kunnen we in het buitenland vinden?

D.VI.8 - *Duurzaamheid*

Moet de ethiek niet prevaleren op de andere dimensies? En staan de dimensies in de juiste verhouding?

Hanteren we eigenlijk wel een correct model van duurzaamheid, de beste visie op duurzaamheid?

Van duurzaamheid is niet echt sprake als we sowieso latere generaties met een erfenis opzadelen, zonder dat zij er de baten van hebben gehad. Anderzijds zitten ook wij met een erfenis uit het verleden.

Uitdiepen van enkele voorkeursthema's

Gekozen uit de geclusterde thema's: • robuustheid, • info, • kostprijs, • veiligheid, • omkeerbaarheid, • buffer, • categorisering van het afval, • best available solution, • duurzaamheid, • stabiliteit van de beheersinstantie

D.VI.9 - INFORMATIE (5 stemmen)

Om vertrouwen te creëren (waarde): door een samenhangend en eensluidend verhaal te vertellen. Bij voorbeeld de categorieën niet door elkaar halen, geen tegenstrijdigheden, geen info achterhouden of verdraaien (onzekerheid en lacunes niet wegmoffelen)

Informatie is ook belangrijk om je een goede, coherente mening te kunnen vormen en om de juiste verantwoordelijken aan te wijzen.

Ook eenvoud is belangrijk: verstaanbaarheid voor iedereen, “van tiener tot bejaarde”. De info moet aanschouwelijk zijn. Tekeningen kunnen daar een rol bij spelen. Kleur, foto's, titels helpen ook om de aandacht te trekken. De vorm helpt om mensen te bereiken. De informatie moet appelerend zijn en een beroep doen op onze collectieve verantwoordelijkheid (een “vingertje” om onverschilligheid tegen te gaan). De info moet zorgen dat mensen het erover hebben, sensibiliseren, interesse wekken: “wie A zegt, moet ook B en C zeggen”.

Ook moeten de gebruikte termen duidelijk zijn, of uitgelegd worden.

De informatie moet goed overwogen zijn, zodat ze consistent blijft in de tijd.

De informatie moet juist zijn, genuanceerd en niet interpreteerbaar (ondubbelzinnig).

Goede informatie geeft houvast. Daarom moet ze haar bronnen (verschillende bronnen) en referenties vermelden (objectiviteit aantonen van de informatie zelf en van de verzender ervan, toetsen alvorens te publiceren).

Om goed door te dringen, moet informatie regelmatig herhaald worden.

De deelnemers evalueren ook de NIRAS-informatie aan de hand van het bovenvermelde. Er werden niet alleen teksten gegeven, maar ook mondelinge toelichting (presentaties), met mogelijkheid tot vragen stellen en interactie. NIRAS krijgt er een gezicht door. NIRAS komt over als een geloofwaardige partner. De info gaat over alle opties en dwingt niet in een bepaalde richting (hetgeen de wettelijke procedure ook voorschrijft).

D.VI.10 - DUURZAAMHEID EN DE ETHISCHE DIMENSIE (5 stemmen)

De dimensies zijn het toetsingskader voor alle opties, maar wat zijn de criteria voor zo'n kader en hebben alle dimensies even veel gewicht? Moet de planeet, de draagkracht van de aarde niet voorop komen? De veiligheid moet primeren op het economische. De kostprijs mag niet vooropstaan. Op het maatschappelijke en het economisch zit ook meer rek, terwijl de planeet is wat ze is. Anderzijds moet de oplossing ook realistisch blijven. We moeten niet aan het dromen slaan. 100% ecologisch bestaat niet.

Oplossen, kiezen, beslissen is een maatschappelijke opdracht en daarbij moeten mensen overtuigd worden van de veiligheid, gerustgesteld.

Zijn we ethisch genoeg bezig? Zal men later niet oordelen dat we nogal naïef, roekeloos en technocratisch tewerk zijn gegaan? Maar kunnen we ons wel in plaats stellen van de mensen over 500 jaar? Zorgen dat zij er geen last meer van hebben is moeilijk, omdat we niet weten hoe de toekomst eruit zal zien. Hoe moeten we dan ethisch denken? Kosmopolitisch denken, als wereldburger. Andere culturen kunnen onze kijk verruimen. Er is een instantie nodig op wereldvlak die toeziet op onze oplossing en het beheer ervan, maar ook op ons proces om tot een oplossing te komen.

Misschien moeten we een universalistischer ethiek ontwikkelen.

We moeten ook op zoek naar “toekomstlessen”: uitleggen aan onze kinderen hoe wij in onze tijd hebben gedacht, welke onze ethiek was.

Geen duurzaamheid zonder kernuitstap.

Impliceert duurzaamheid niet net: definitief kunnen vergeten.

D.VI.11 - ROBUUSTHEID (4 stemmen)

De oplossing moet geruststellend zijn: aantonen dat aan alles, alle mogelijke onheilsscenario's gedacht is (aardbevingen, terrorisme, stijging van de zeespiegel...). Anderzijds: 100% zekerheid bestaat niet. Maar “tijd went”. Naarmate de tijd verstrijkt zal de onzekerheid geleidelijk wegebden.

Een interessante notie in dit verband is die van “completeness”.

Kwaliteit moet in elk geval primeren op de kostprijs.

Evaluatie

De deelnemers bestempelen de dialoog als verrijkend, voor herhaling vatbaar. Ze hebben ook andere opvattingen en bekommernissen leren kennen.

Het doorvragen naar het waarom, naar de waarden en principes werd als interessant ervaren.

De oefening was geruststellend: er is wel degelijk gepraat over meer dan alleen de NIRAS-optie. NIRAS gaf blijk van een grote professionaliteit, ondanks de afwachtende houding.

Enkele deelnemers vermelden het besef dat het nu aan hen is: gezien het belang van het thema moeten ze nu zelf de opgedane kennis verspreiden. Een bredere kijk krijgen op een complex probleem creëert belangstelling en betrokkenheid.

Iemand benadrukt het belang van een brede basis voor de consultatie.

De NIRAS-mensen onthouden:

- de geloofwaardigheid van de eigen instelling
- de opmerkingen rond completeness: toon maar eens aan dat je aan alles gedacht hebt
- een opmerkelijke hoeveelheid input van hoge kwaliteit
- de immense uitdaging op het vlak van wetenschapscommunicatie

NIRAS DIALOOG 12-05-09

9

5

Bestaat het niet meer om een
massche dan om twee technische
oplossing

I's dit de meest
duurzame oplossing
of

aan de dimensies
in behandeling te
kijken?

→ hoe relevant
'duurzamheid' is
bij de opbouw van
systeem

→ economisch
duurzame

→ e.o.
→ ~~keuze~~
→ maatregelen
→ tijd

technisch-reli-
eupie met
hiërarchisch

10

STABILITEIT VAN BEHERENDE
STRUCTUREN/SYSTEMEN

↳ Vertrouwen
in onze ket behaart.

↳ Bij Garantie
'Best available'
materialen/technologie

